

nationale ombudsman

Rapport

Een onderzoek naar een klacht over Domeinen Roerende Zaken

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over Domeinen Roerende Zaken gegrond.

Kader

De politie kan een voorwerp in beslag nemen. Dit betekent dat de politie het voorwerp meeneemt en de eigenaar/beslagene geen beschikking meer heeft over het voorwerp. Als het beslag op het voorwerp voortduurt, is Domeinen Roerende Zaken (Domeinen) in beginsel de instantie die het voorwerp bewaart. Het Openbaar Ministerie (OM) beslist of het voorwerp kan worden teruggegeven of niet. Het OM kan ook beslissen dat het voorwerp wordt vernietigd of vervreemd. Kortweg kan dus worden gesteld dat de politie in beslag neemt, het OM beslist en Domeinen bewaart, verkoopt of vernietigt in opdracht van het OM.

Aanleiding

In januari 2018 is beslag gelegd op verzoeksters auto en op de auto van haar toenmalige echtgenoot, omdat hij werd verdacht van een strafbaar feit. De auto van haar toenmalige echtgenoot is verkocht door Domeinen. Verzoekster stelt dat zij in september 2018 op haar werk werd gebeld door de koper van deze auto. Hij had een vraag over de auto. Volgens verzoekster had de koper haar gegevens in de navigatie/boordcomputer van de auto gevonden. Hij had haar telefoonnummer thuis, haar telefoonnummer op het werk en haar woonadres. Verzoekster vindt dit een schending van haar privacy. Zij wil dat de overheid hiervoor verantwoordelijkheid neemt.

Klachtbehandeling

Verzoekster diende een klacht in bij het OM. Het OM stuurde haar klacht door naar Domeinen, omdat het niet wisten van de gegevens uit de navigatie/boordcomputer volgens het OM valt onder de verantwoordelijkheid van Domeinen. In reactie op de klacht bood Domeinen excuses aan voor de hinder die verzoekster had ondervonden doordat de nieuwe eigenaar van de auto contact met haar had opgenomen. Domeinen had geconstateerd dat de boordcomputer vóór de verkoop van de auto niet was teruggezet naar de fabrieksinstellingen. Volgens Domeinen kwam dit door een ambtelijke misslag. Degene die de auto bij Domeinen had gekocht, had de auto doorverkocht aan een derde. De persoon die contact had opgenomen met verzoekster had de auto niet bij Domeinen gekocht. Domeinen stelde daarom geen verdere actie te kunnen ondernemen. Domeinen vroeg verzoekster bij verdere hinder opnieuw contact op te nemen, zodat met alle partijen kon worden geprobeerd de situatie op te lossen.

In reactie hierop liet verzoekster Domeinen weten dat haar klacht niet juist was geïnterpreteerd; verzoekster had geen klacht over de koper die contact met haar had opgenomen, maar zij had een klacht over Domeinen. Doordat de koper contact met haar had opgenomen, wist verzoekster dat Domeinen haar privacy ernstig had geschonden, aldus verzoekster. In reactie hierop liet Domeinen aan verzoekster weten dat het bij een opdracht tot teruggave niet wenselijk is dat Domeinen de boordcomputer terugzet naar de fabrieksinstellingen of gegevens wist. De auto dient namelijk in dezelfde staat te worden teruggegeven als waarin de auto bij Domeinen is binnengekomen. Als het OM de opdracht geeft de auto te vervreemden, dan zet Domeinen – indien mogelijk – de boordcomputer/navigatie terug naar de fabrieksinstellingen. Volgens Domeinen kan het echter voorkomen dat dit niet mogelijk is. Bijvoorbeeld als medewerkers van Domeinen niet bekend zijn met het systeem van de boordcomputer/navigatie. Ook is het mogelijk dat de accu van de auto leeg is en Domeinen daardoor geen toegang tot de boordcomputer/navigatie heeft. Het wissen van de inhoud van de navigatie/boordcomputer is volgens Domeinen een extra service die wordt aangeboden. Domeinen begreep dat de privacy van verzoekster was geschonden, maar dit kwam niet door handelen van Domeinen. Volgens Domeinen vloeide verzoeksters klacht voort uit handelen van het OM en daarom verwees Domeinen verzoekster naar het OM.

Na de klachtbehandeling door Domeinen was verzoekster niet tevreden en benaderde zij de ombudsman. Hij stelde een onderzoek in naar verzoeksters klacht.

Klacht

Verzoekster klaagt erover dat Domeinen de navigatie/boordcomputer van de onder haar in beslag genomen auto niet heeft teruggezet naar de fabrieksinstellingen, althans dat Domeinen haar gegevens in de navigatie/boordcomputer niet heeft gewist, alvorens deze auto te verkopen.

Bevindingen

Standpunt verzoekster

Verzoekster stelt dat bij haar thuis een huiszoeking heeft plaatsgevonden omdat haar toenmalige echtgenoot verdacht werd van een strafbaar feit. Toen is er beslag gelegd op verzoeksters auto en op de auto van haar toenmalige echtgenoot. De auto van haar ex-echtgenoot is verkocht door Domeinen. Op enig moment werd verzoekster op haar werk gebeld door de koper van deze auto. De koper had verzoeksters gegevens gevonden in de navigatie/boordcomputer van de auto. Verzoekster vindt dit niet prettig. Volgens haar is sprake van een schending van haar privacy. Verzoekster stelt dat zij zelf nooit de gelegenheid heeft gehad om de gegevens te verwijderen uit de navigatie/boordcomputer. Zij vindt het niet meer dan logisch dat deze gegevens verwijderd worden door de instantie die de auto in beslag neemt of de instantie die de auto verkoopt. Verzoekster wijst erop dat Domeinen aan de ene kant stelt dat sprake is van een ambtelijke misslag en Domeinen aan de andere kant de verantwoordelijkheid bij het OM neerlegt. Verzoekster stelt dat het haar niet uitmaakt wie verantwoordelijk is voor de privacyschending, maar zij vindt dat de juiste instantie haar verantwoordelijkheid moet nemen.

Standpunt Domeinen

In reactie op het onderzoek van de ombudsman en door hem gestelde vragen heeft Domeinen het volgende laten weten. Het OM en Domeinen hebben de algemene afspraak dat datadragers na een machtiging tot vervreemding worden vernietigd. Dit ter bescherming van de privacy van derden. Navigatiesystemen zijn een uitzondering op deze afspraak, omdat navigatiesystemen onderdeel van de auto zijn. Domeinen krijgt van het OM een opdracht ten aanzien van de auto en niet ten aanzien van het navigatiesysteem. Indien mogelijk, zorgt Domeinen er bij binnenkomst van een auto voor dat de navigatie/boordcomputer wordt gereset, gewist of teruggezet naar de fabrieksinstellingen. Dit is echter niet altijd mogelijk. Domeinen noemt de volgende situaties waarin het niet mogelijk is om de navigatie/boordcomputer te wissen of terug te zetten naar de fabrieksinstellingen:

- de auto is zonder sleutel bij Domeinen binnengekomen. Domeinen heeft dan geen toegang tot de auto;
- de auto is bij Domeinen binnengekomen met een lege accu;
- het systeem is niet toegankelijk voor de medewerkers van Domeinen (er is een inlogcode nodig om toegang te krijgen);
- bij de medewerkers van Domeinen ontbreekt de expertise om het systeem te wissen/terug te zetten.

Domeinen streeft ernaar om navigatiesystemen in auto's zoveel mogelijk te wissen, maar dit is niet altijd te realiseren. Domeinen heeft voor het wissen van gegevens geen werkinstructie. Domeinen krijgt verschillende auto's met verschillende systemen binnen. Volgens Domeinen is een werkinstructie niet een op een toe te passen op de verschillende auto's. Domeinen verwerkt voertuigen en geen persoonsgegevens. Domeinen gaat niet over de gegevens die eventueel in een navigatiesysteem/boordcomputer staan.

Domeinen is enkel de bewaarder van in beslag genomen goederen en handelt in opdracht van de officier van justitie. Domeinen is niet op de hoogte van onderliggende (straf)procedures en weet niet wie de beslagene is. De persoon onder wie het voertuig in beslag is genomen, is enkel bij het OM bekend. Nu Domeinen niet weet wie de rechthebbende is gedurende de inbeslagname, is het niet mogelijk om de rechthebbende in de gelegenheid te stellen de inhoud van de navigatie/boordcomputer te wissen.

Volgens Domeinen is in verzoeksters geval de algemene werkwijze gevolgd. In haar situatie was het voor Domeinen niet mogelijk om de navigatie/boordcomputer te wissen. Dit hangt samen met een van de redenen die Domeinen in algemene

zin heeft genoemd. Nu Domeinen enkel bewaarder van in beslag genomen goederen is en in opdracht van de officier van justitie handelt, valt het wissen van gegevens niet onder de taken en verantwoordelijkheid van Domeinen. Het is niet aan Domeinen om te bepalen wie verantwoordelijk is voor het wissen van de gegevens. De koper die verzoekster heeft benaderd, heeft de auto niet bij Domeinen gekocht. De koper die de auto bij Domeinen heeft gekocht, heeft de auto vervolgens aan een derde doorverkocht. Dit betekent dat deze derde geen (directe) partij is geweest in de verkoop van Domeinen.

Domeinen is niet op de hoogte van onderliggende (straf)procedures en dient enkel gebruik te maken van haar vastgelegde bevoegdheden. Daarom valt Domeinen in dit geval niets te verwijten. Domeinen ziet geen reden om de klacht gegrond te achten.

Reactie verzoekster

Naar aanleiding van de reactie van Domeinen, heeft verzoekster het volgende aan de ombudsman laten weten. Verzoekster vindt de reactie van Domeinen bijzonder, omdat Domeinen geen enkele verantwoordelijkheid neemt voor het schenden van haar privacy. Iemand heeft verzoeksters privacy geschonden. Voor verzoekster maakt het niet uit welke instantie het is, maar zij wil dat die instantie verantwoordelijkheid neemt. Domeinen noemt in de reactie situaties waarin gegevens niet kunnen worden gewist. Verzoekster stelt dat die situaties zich in haar geval niet voor deden. Volgens verzoekster was de accu van de auto vol, zijn de autosleutels ook in beslag genomen en was het een standaard navigatiesysteem. Het boekje van de navigatie lag in het handschoenenkastje. Ook is er volgens verzoekster geen code of iets dergelijks nodig om toegang te krijgen tot de navigatie. Verzoekster stelt verder dat geen verbinding met haar/een telefoon nodig was om gegevens te laden. Volgens verzoekster stonden de gegevens opgeslagen in de navigatie zelf. Haar adres stond er bijvoorbeeld in als "Thuis". Verder was haar telefoonnummer opgeslagen in de navigatie.

Gesprek

Naar aanleiding van het verslag van bevindingen zijn medewerkers van de ombudsman in gesprek gegaan met Domeinen. Tijdens dit gesprek is besproken hoe kan worden voorkomen dat (gevoelige) gegevens in een navigatiesysteem van een inbeslaggenomen auto bij derden terecht kunnen komen. Hieronder volgt een korte weergave van wat is besproken.

Ten aanzien van verzoeksters klacht stelt Domeinen dat in het betreffende navigatiesysteem geen telefoonnummer kan zijn gevonden. Volgens Domeinen zijn er geen telefoonnummers terug te vinden in het systeem als er geen connectie via bluetooth wordt gemaakt tussen een mobiele telefoon en het navigatiesysteem. Er zou nog wel een adres opgeslagen kunnen zijn in het navigatiesysteem. Dit is volgens Domeinen echter niet meer te achterhalen of vast te stellen. Domeinen en de ombudsman zijn het erover eens dat het navigatiesysteem in deze specifieke zaak de mogelijkheid heeft om adresgegevens (zoals "Thuis") op te slaan. Ook staat vast dat in dit specifieke geval de gegevens in het navigatiesysteem niet zijn gewist. Het is dus mogelijk dat het adres via "Thuis" te achterhalen is geweest voor de koper.

Domeinen wist zoveel mogelijk de gegevens die zijn opgeslagen in navigatiesystemen. Volgens Domeinen zijn de opdrachtgevers verantwoordelijk als het gaat om het naleven van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Domeinen stelt geen persoonsgegevens te verwerken in de zin van de AVG en dus ook niet verantwoordelijk te zijn voor het wissen van de gegevens. Domeinen doet haar best om eventuele gegevens in de navigatie te wissen, maar dit is niet altijd mogelijk. Het kan zijn dat Domeinen geen toegang tot de navigatie kan krijgen, omdat hiervoor een code nodig is. Domeinen krijgt van fabrikanten geen informatie om toegang te krijgen tot dergelijke systemen. Ook dealers verstrekken Domeinen geen informatie hierover. Een optie is om de navigatie eruit te halen, maar dat levert schade op. Wie gaat die schade betalen? Hetzelfde geldt voor de situatie dat er geen sleutel is van het voertuig en er een raam ingeslagen moet worden om bij de navigatie te kunnen. Wie gaat de schade aan het raam betalen?

Domeinen geeft aan dat misschien aan de beslagene een mogelijkheid zou kunnen worden geboden om in het voortraject de gegevens zelf te wissen. Zoals iemand de gelegenheid wordt geboden om eigendommen uit de auto te halen, kan iemand wellicht ook de mogelijkheid worden geboden om gegevens uit de navigatie te wissen. De burger zou dan ook geïnformeerd moeten worden over deze mogelijkheid en over het feit dat bij een verkoop van de auto gegevens

bij een derde terecht zouden kunnen komen. Domeinen zou met de ketenpartners moeten overleggen over of dit een reële en uitvoerbare mogelijkheid zou zijn.

Domeinen heeft geen kant en klare oplossing om het wissen van de gegevens te verbeteren. Het is complex. Hiervoor heeft Domeinen ook het OM en de politie nodig. Domeinen benadrukt het belang van een ketenbrede aanpak. Domeinen stelt dat het beslag in de meeste gevallen alleen op het voertuig rust en niet op de gegevens in het voertuig. Deze gegevens horen volgens Domeinen niet in handen te kunnen komen van de opsporingsambtenaar, de transporteur, het ketenbeslaghuis en de bewaarder. Het navigatiesysteem behoort onlosmakelijk bij het voertuig maar de gegevens niet. Domeinen en de ombudsman hebben besproken dat dit thema – los van deze casus – aandacht verdient zeker gelet op de toekomst (de verwachting is dat in de toekomst het aantal voorwerpen dat gegevens opslaat zal toenemen en het aantal gegevens dat wordt opgeslagen per voorwerp zal toenemen).

Beoordeling

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de samenwerking tussen het OM en Domeinen verbetering behoeft. Ten eerste bestaat bij de instanties onduidelijkheid over *wie* verantwoordelijk is voor hoe wordt omgegaan met gegevens in een navigatiesysteem van een auto. Toen verzoekster een klacht bij het OM indiende, werd zij verwezen naar Domeinen. Na enige correspondentie met Domeinen, concludeerde Domeinen dat verzoeksters klacht voortkwam uit handelen van het OM en daarom verwees Domeinen verzoekster naar het OM. Naar het oordeel van de ombudsman is het niet behoorlijk dat de instanties naar elkaar wijzen. Burgers moeten terecht kunnen bij één overheid waar instanties samenwerken. Dit betekent dat het niet moet uitmaken of verzoekster het OM of Domeinen benadert, zij moet een inhoudelijke reactie krijgen waarbij de instanties niet naar elkaar wijzen maar samenwerken.

Ten tweede zijn de afspraken tussen Domeinen en het OM over *hoe* moet worden omgegaan met gegevens in een navigatiesysteem onvoldoende. Domeinen heeft laten weten dat het OM en Domeinen de algemene afspraak hebben dat datadragers na een machtiging tot vervreemding worden vernietigd. Dit ter bescherming van de privacy van derden. Volgens Domeinen zijn navigatiesystemen een uitzondering op deze afspraak. Indien mogelijk zorgt Domeinen er bij binnenkomst van een auto voor dat de navigatie/boordcomputer wordt gereset, gewist of teruggezet naar de fabrieksinstellingen. Dit is volgens Domeinen echter niet altijd mogelijk. Niet is gebleken van afspraken tussen Domeinen en het OM over welke inspanning minimaal moet worden geleverd om te proberen de gegevens te wissen en hoe moet worden gehandeld als het niet lukt om de gegevens te wissen.

Los van wie welke verantwoordelijkheid precies draagt, is het de Nederlandse overheid die een auto in beslag neemt. Daarmee is de overheid verantwoordelijk voor die auto en de gegevens die in de navigatie kunnen zijn opgeslagen. De ombudsman verwacht van de overheid dat zij waarborgen inbouwt om ervoor te zorgen dat die gegevens niet bij derden terecht kunnen komen.

In de praktijk is het Domeinen die feitelijk probeert de gegevens te wissen. Domeinen noemt het wissen van de gegevens een extra service. Hiermee miskent Domeinen dat de privacy van burgers in het geding kan zijn. De Nationale ombudsman is van oordeel dat Domeinen en het OM zich bewust moeten zijn van een mogelijke privacyschending als gegevens niet kunnen worden gewist en het voorwerp desondanks wordt verkocht. Domeinen heeft omstandigheden genoemd waaronder de gegevens niet kunnen worden gewist. De ombudsman is van oordeel dat Domeinen en het OM ook in die gevallen er alles aan moeten doen om ervoor te zorgen dat de gegevens niet bij een derde terecht kunnen komen. De ombudsman verwacht dat hierbij wordt gezocht naar oplossingen. Soms kan een oplossing praktisch en simpel zijn zoals het opladen van een lege accu.

Ten aanzien van verzoeksters klacht overweegt de ombudsman als volgt.

Het vereiste van maatwerk houdt in dat de overheid bereid is om in voorkomende gevallen af te wijken van algemeen beleid of voorschriften als dat nodig is om onbedoelde of ongewenste consequenties te voorkomen. Dit houdt in dat als het Domeinen niet lukt om gegevens (die zijn opgeslagen in een inbeslaggenomen voorwerp) te wissen, Domeinen zoekt naar een andere aanpak om te voorkomen dat die gegevens bij een derde terechtkomen.

Verzoekster stelt dat zij door de koper van de auto is gebeld en dat die koper beschikte over gegevens van haar (onder andere haar woonadres). Volgens verzoekster had de koper deze gegevens uit het navigatiesysteem van de auto gehaald. Domeinen stelt dat het betreffende navigatiesysteem geen telefoonnummers opslaat. Wel kan een adres zijn opgeslagen onder bijvoorbeeld "Thuis". Hiermee staat vast dat het mogelijk is dat het woonadres van verzoekster opgeslagen stond in het navigatiesysteem. Ook staat vast dat de in de navigatie aanwezige gegevens in dit geval niet zijn gewist. Tijdens het onderzoek heeft Domeinen geen duidelijkheid kunnen geven over waarom die gegevens niet zijn gewist. Domeinen heeft hier blijkbaar niets over vastgelegd. Domeinen heeft in het algemeen omstandigheden genoemd waaronder het niet lukt de gegevens te wissen. Volgens verzoekster deden die omstandigheden zich niet voor. Gelet hierop en op het ontbreken van duidelijkheid aan de kant van Domeinen, komt het niet wissen van de gegevens in dit geval voor rekening en risico van Domeinen. Nu niet is gebleken dat Domeinen heeft gezocht naar een oplossing voor het niet wissen van de gegevens zodat werd voorkomen dat gegevens bij een derde terecht zouden kunnen komen, heeft Domeinen het vereiste van maatwerk geschonden.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van Domeinen Roerende Zaken is gegrond, wegens schending van het vereiste van maatwerk.

Slotbeschouwing

Het onderzoek naar de klacht van verzoekster laat zien dat het OM en Domeinen onvoldoende hebben bepaald hoe wordt omgegaan met gegevens die (mogelijk) zijn opgeslagen in inbeslaggenomen voorwerpen, wie daarbij welke verantwoordelijkheid draagt en hoe de positie van de beslagene daarbij wordt betrokken. In deze zaak ging het om gegevens in een navigatiesysteem van een auto, maar het opslaan van gegevens speelt veel breder. Dat bepaalde systemen steeds meer gegevens kunnen opslaan, blijkt uit een handleiding van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De AP heeft deze handleiding¹ geschreven om mensen te helpen om hun persoonsgegevens te beschermen bij het kopen, huren, gebruiken en verkopen van voertuigen. Volgens de AP zijn moderne auto's, motoren, scooters en fietsen, vaak 'connected'; het zijn rijdende computers, verbonden met het internet. Ze verzamelen daarbij vaak persoonsgegevens, zoals locatiegegevens en gegevens over de rijstijl. Deze handleiding is relevant voor het kopen, huren, gebruiken en verkopen door burgers, maar deze problematiek speelt ook bij de overheid als zij strafvorderlijk beslag of fiscaal beslag legt.

In de toekomst krijgt de overheid alleen maar meer te maken met gegevens die zijn opgeslagen in inbeslaggenomen voorwerpen. De ombudsman roept Domeinen, het OM en de politie - als ketenpartners in het beslagproces - op om samen om tafel te gaan om afspraken te maken over hoe wordt omgegaan met deze gegevens en wie waarvoor verantwoordelijk is. Hoewel het in de praktijk Domeinen is die datadragende voorwerpen vaak onder zich heeft, is het OM primair verantwoordelijk voor wat er met een inbeslaggenomen voorwerp gebeurt. De ombudsman verwacht dat de keten als geheel verantwoordelijkheid neemt en passende maatregelen treft. Het uitgangspunt hierbij is: voorkomen dat gegevens van een burger bij een derde terechtkomen. Verder vindt de ombudsman het belangrijk dat de burger goed wordt geïnformeerd over hoe wordt omgegaan met gegevens die zijn opgeslagen in een inbeslaggenomen voorwerp,

¹ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/nieuws/ap-geeft-tips-voor-privacy-bij-connected-cars>

over het wissen van die gegevens en over wat de burger zelf kan ondernemen. De ombudsman doet een dringend beroep op de ketenpartners om te bezien hoe de burger beter kan worden geïnformeerd. Mogelijk kan de politie een rol spelen bij die informatieverstrekking, omdat zij vaak de instantie is die een voorwerp in beslag neemt. Dit rapport wordt gestuurd aan alle ketenpartners én aan de AP. De ombudsman ziet de AP namelijk als belangrijke gesprekspartner voor de betrokken instanties. De ombudsman wil dat deze kwestie goed geregeld is voor de burger en daarom blijft hij dit onderwerp in 2021 volgen.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen